

TÉMA TOHOTO PŘEDNÁŠKOVÉHO CYKLU BUDE SOUSTŘEDĚNO NA PRAKTICKÉ KROKY HODNOCENÍ KVALITY PÉČE O DÍTĚ A HODNOCENÍ PROBLÉMŮ, KTERÉ VYPLÝVAJÍ Z TĚTO DŮLEŽITÉ ČINNOSTI. DÁLE NA NĚKTERÉ SPECIÁLNÍ OKRUHY SOCIÁLNÍ PRÁCE S RODINOU.

APLIKAČNÍ ČÁST TOHOTO CYKLU SE SOUSTŘEĐUJE NA TŘI OTÁZKY:

- A. **CO?** – **jaké** existují problémy ve vztahu k péči o dítě, jeho bezpečí, chování a vývoji ?
- B. **PROČ?** – **proč** se tyto problémy vyskytují a proč přetrvávají?
- C. **JAK?** – **jak** můžeme pomoci zmenšit nebo odstranit uvedené problémy a zabránit jejich opakování? Jak můžeme zlepšit bezpečnost a kvalitu života dítěte? Jak můžeme napomoci šťastnějšímu fungování rodiny jako celku?

VYMEZENÍ PŘEDMĚTU SOCIÁLNÍ PRÁCE S RODINOU:

Rozsah možných problémů spadajících pod pojem „péče“ (nebo „ochrana“) o dítě, je obrovský. Větvení každého zvažování při hodnocení je složitý proces, často protkávaný etickými otázkami. Znalost problematiky péče o dítě, hodnocení, schopnost intervence a pečlivě vypracovaný hodnotový systém – to všechno jsou požadavky na sociální práci v této oblasti.

Sociální práce s rodinou – vymezení předmětu.

- a) Dosáhnout stručné a měřitelné specifikace problému, nebo problémů.
- b) Zúžení problematiky na specifické „terče“ a podrobné zkoumání.
- c) Získání anamnézy, která rozebírá významné předcházející události a obsahuje základní informace o rodině a jejích členech.
- d) Získání jasné představy o současných okolnostech, které se problému/mů dotýkají.
- e) Předložení předběžného hodnocení projevů a závažnosti problému/mů v rozličných situacích a okolnostech.
- f) Formulování hypotézy (vysvětlení problému), jeho bezprostředních „příčin „ (spouštěčů) a jeho trvání.
- g) Rozhodnutí o závažnosti problému/mů a o tom, zda je intervence nutná nebo nikoli – pokud ano, jakého druhu (např. určitý zákonný zásah, materiální pomoc, poradenství, terapie chování). Klíčovými aspekty Vaší práce je zvládnutí příslušné legislativy,

postupů a metod Vaší agendy, poznání místních zdrojů a samozřejmě znalost odborné literatury.

- h) Vypracování návrhu (např. předběžný plán práce nebo intervence).
- i) Příprava podrobné zprávy.

PORADENSTVÍ

Poradenství je proces, určený k pomoci osobám, které se ptají „CO MÁM DĚLAT?“

- a) je to komunikace tváří v tvář, vyznačuje se rozvíjením emocionálního porozumění, což se obvykle nazývá „*empatie*“ a „*nezištná*“ vřelost.
- b) soustřeďuje se na jeden nebo víc problémů klienta.
- c) je bez autoritativního hodnocení a nátlaku ze strany poradce.
- d) v souladu s Rogeriany se předpokládá, že lidé (ať děti nebo dospělí) mají v sobě impulsy k růstu a „*sebeaktualizaci*“ a mají rovněž nástroje k řešení svých problémů ve facilitujícím prostředí, ve kterém tyto těžkosti zvládají.

PRACOVNÍ DOVEDNOSTI

Získávání informací

Někteří odborníci preferují získávání informací v úvodním interview, zatímco jiní se domnívají, že je lepší prezentovat při prvním sezení problém (a aktuální skutečnosti) a odložit anamnézu a údaje o prostředí až na druhé nebo třetí sezení.

Je nevyhnutelné mít informace a podrobnosti o rodičích, jejich duševním zdraví, jejich dětství a rodinném životě z období dětství apod. Tyto údaje mohou upozornit na potenciální problémové okruhy, jednoho nebo obou rodičů např. jejich nemoci a stresy.

Poznat rodinnou anamnézu každého rodiče je důležité, protože to umožňuje lépe pochopit jejich současný rodinný život, to co očekávají od vlastních dětí, zda byli v dětství podobní svým dětem apod.

ZAHÁJENÍ HODNOCENÍ

PLÁNOVÁNÍ JE DŮLEŽITÝM ZÁKLADEM PRO DOSAŽENÍ SPRÁVNÉHO HODNOCENÍ, COŽ ZNAMENÁ, ŽE JE TŘEBA MÍT JASNĚ STANOVENÉ:

- cíle
- zdroje informací
- metody získávání informací
- pomůcky na jejich zjišťování
- orientační nebo přesné míry na hodnocení

CÍLE

Úvodní skrínigové interview a další úvodní pohovory mají za cíl:

1. shromáždit informace o klientových problémech.
2. identifikovat činitele, které vyvolávají a udržují problémy
3. zjistit relevantní anamnestické informace a údaje o vzniku problémů.
4. identifikovat důležité „vzájemné (dítě – opatrovatel, partner – partnerka) terapeutické síly“ a možnosti.
5. posoudit potenciál opatrovatele, jakožto možného činitele změny.
6. poskytnout klientovy možnost poučit se a prodiskutovat jeho záležitosti.
7. získat souhlas, po dostatečném vysvětlení, pokud je to nevyhnutelné.
8. vypracovat podklady pro hodnocení a intervenci.

Zdroje informací.

1. všeobecná informace o klientovi nebo rodině, získané z bezprostředního kontaktu.
2. popis situace (případu). (opatrnost při přijímání a zařazování informací do dokumentace, zvažovat věrohodnost)

3. rozhovory s osobou, která vyjadřuje znepokojení nebo si stěžuje.
4. rozhovory s osobami, na které se stížnosti.
5. rozhovory s jinými zainteresovanými osobami, sourozenci, opatrovateli ...

Metody získávání informací.

- a) *strukturované interview* (systematický přístup k získávání informací o problému, jeho charakteru, frekvenci, příčinách, důsledcích apod.)
- b) *přímé pozorování klienta* v jeho přirozeném prostředí.
- c) *přímé pozorování v jiném prostředí* (např. na úřadě...)
- d) *zaznamenávání popisovaných událostí.*
- e) *nedirektivní metody* (např. projektivní metody, hry apod.)
- f) *psychometrické metody* (např. dotazníky, posuzovací škály)

POMOC KLIENTOVI JAKO JEDINCI.

Existují různé úrovně, na nichž je možné klientovi pomáhat. A to do úrovně všeobecných (citová podpora, informovanost, rada) až po specifické a odborné (např. terapie chování). Možnost poskytnout účinnou pomoc klientům předpokládá:

- schopnost navázat kontakt
- udržovat dobré vztahy
- vzájemná důvěra a pochopení
- schopnost působit „terapeuticky“ během rozhovoru

Východiskem pro práci s klientem je hodnotící interview, zaměřené na identifikaci těžkostí, stanovení pracovního postupu a určení nápravy, pokud je možná.

Doporučený postup podle následujících stadií :

1. CO? Kde je problém ? Co špatně funguje ?
2. PROČ? Proč problém vznikl?
3. JAK? Jak je možné pomoci?

Při práci s klientem je sociální poradce odkázán na následující skutečnosti :

- A. **U SEBE** : na své znalosti, zručnosti, zkušenosti a odbornou kvalitu
- B. **U OSTATNÍCH: NA** morální a korektivní podporu členů Vaší skupiny, na odborné a mezioborové konzultace.

Důkazy: čím lépe budete informováni, čím přesnější a vyčerpávající údaje shromáždíte, tím účinnější bude Vaše intervence.

Všechny nápady a návrhy si důkladně zaznamenávejte, budete muset :

- a) mít **jasno o cílech**, jichž chcete dosáhnout,
- b) být **systematičtí** (např. dobře organizovat, být důkladní),
- c) být **objektivní** (vyvarovat se subjektivity, spekulací, poučování a hodnocení na základě pocitů),
- d) být **horliví** v zaměření na podrobnosti.

1. Stadium: otázka „CO“

V naší společnosti platí obecný předpoklad, že rodiče nesou primární zodpovědnost za uspokojování tělesných a emocionálních potřeb svých dětí a to tím, že se o ně starají.

Je třeba poznamenat, že výraz „rodič“ v sobě spojuje 3 významy:

1. biologický rodič
2. zákonný rodič
3. skutečný rodič

Rodičovské chování.

V širším slova smyslu rodičovské chování zabezpečuje přežití dítěte, a tím tedy i člověka jako druhu. Z toho vyplývá následující péče, kterou rodiče svým dětem poskytují :

- jistota
- ochrana
- přístřeší (které zahrnuje prostor ke hře a u starších dětí i místo na soukromí)
- potrava
- materiální zabezpečení
- fyzická péče
- péče o zdraví

Mimo to sem patří psychosociální potřeby:

- láska
- bezpečnost
- věnování pozornosti
- nové zážitky
- přijetí
- vzdělání
- uznání
- sounáležitost.

Souhrn informací o prostředí – socializace.

Doporučená literatura:

NÁRODNÍ KONCEPCE RODINNÉ POLITIKY – MPSV 2005

NÁRODNÍ ZPRÁVA O RODINĚ – MPSV 2004

De Singly, F.: Sociologie současné rodiny, Praha, Portál 1999 – ISBN 80-7178-249-1

Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť. II. rozšířené a přepracované vydání. Slon, Praha 1997 ISBN 80-85850-24-4

Matoušek, O., Kolářková, J., Kodymová, P. eds.: Sociální práce v praxi. Praha, Portál 2005. ISBN 80-7367-007-X

Možný, I.: Moderní rodina (Mýty a skutečnost). Blok, Brno 1990 ISBN 80-7029-018-8

Novák, T.: Co dítě sděluje, když nakreslí svou rodinu. Olomouc, Rubico 2004 ISBN 80-7346-037-8

Simon, F. B., Stierlin, H.: Slovník rodinné terapie, Konfrontace, Hradec Králové, 1995 ISBN 80-401773-1-X

Sobotková, I.: Psychologie rodiny. Praha, Portál 2001 ISBN 80-7178-559-8

Trapková, L., Chvála, V.: Rodinná terapie psychosomatických poruch. Praha. Portál 2004 ISBN 80-7178-889-9

Warshak, R. A.: Revoluce v porozvodové péči o děti. Portál, Praha 1996 ISBN 80-7178-089-8

Weis a kol. Sexuální zneužívání pachatelé a oběť. Praha, Grada 2000 ISBN 80-7169-795-